विनश्यत्सु च भूतेषु न भयं तस्य जायते । क्लिश्यमानेषु भूतेषु न स क्लिश्यति केनचित् ।
दुःखशोकभयैर्घोरैः सङ्गस्नेहसमुद्भवैः । न विचाल्यति युक्तात्मा निस्पृहः शान्तमानसः ।
नैनं शस्त्राणि बध्नन्ति न मृत्युश्चास्य विद्यते । नातः सुखतरं कश्चिल्लोके क्वचन दृश्यते । ४९०
सम्यग्युक्तः स आत्मानमात्मन्येव प्रतिष्ठते । विनिवृत्तजरादुःखं सुखं स्वपिति चापि सः ।
देहान् यथेष्टमभ्येति हित्वेमां मानुषीं तनुं । निर्वेदस्तु न कर्त्तव्यो भुञ्जानेन कथञ्चन ।
सम्यग्युक्तो यदात्मानमात्मन्येव प्रपश्यति । तदैव न स्पृहयति साक्षादपि शतक्रतोः ।
योगमेकान्तशीलस्तु यथा विन्दति तच्छृणु । दिष्टपूर्व्वां दिशं चिन्त्य यस्मिन् सन्निवसेत्पुरे ।
पुरस्याभ्यन्तरे तस्य मनः स्थाप्यं न वाह्यतः । पुरस्याभ्यान्तरे तिष्ठन् यस्मिन्नावसथे वसेत् । ४९१
तस्मिन्नावसथे धार्य्यं सवाह्याभ्यन्तरे मनः । प्रचिन्त्यावसथे कृत्स्नं यस्मिन् काले स तिष्ठति ।
यस्मिन् काले मनश्चास्य न कथञ्चन वाह्यतः । संनियम्येन्द्रियग्रामं निर्घोषे निर्ज्जने वने ।
कायमभ्यन्तरं कृत्स्नमेकाग्रः परिचिन्तयेत् । दन्तास्तालुञ्च जिह्वाञ्च गलं ग्रीवां तथैव च ।
हृदयं चिन्तयेच्चापि तथा हृदयबन्धनं । इत्युक्तः स मया शिष्यो मेधावी मधुसूदन ।
पप्रच्छ पुनरेवेमं मोक्षधर्म्मं सुदुर्व्वचं । भुक्तं भुक्तमिदं कोष्ठे कथमन्नं विपच्यते । ४९०
कथं रसति व्रजति शोणितत्वं कथं पुनः । तथामांसञ्च मेदश्च स्नाय्वस्थीनि च योषिति ।
कथमेतानि सर्व्वाणि शरीराणि शरीरिणां । वर्द्धन्ते वर्द्धमानस्य वर्द्धते च कथं बलं ।
विरोधानां निर्गमनं मलानाञ्च पृथक् पृथक् । कुतो वाऽयं प्रश्वसिति उच्छ्वसित्यपि वा पुनः ।
कञ्च देशमधिष्ठाय तिष्ठत्यात्मानमात्मनि । जीवः कायं वहति चेचेष्टमानः कलेवरं ।
किं वर्णं कीदृशञ्चैव निवेशयति वै पुनः । याथातथ्येन भगवन् वक्तुमर्हसि मेऽनघ । ४९१
इति संपरिपृष्टोऽहं तेन विप्रेण माधव । प्रत्यब्रुवं महाबाहो यथाश्रुतमरिन्दम ।
यथा स्वकोष्ठे प्रक्षिप्य भाण्डं भाण्डमना भवेत् । तथा स्वकाये प्रक्षिप्य मनो द्वारैरनिश्चलैः ।
आत्मानं तत्र मार्गेत प्रमादं परिवर्ज्जयेत् । एवं सततमुद्युक्तः प्रीतात्मा न चिरादिव ।
आसादयति तद्ब्रह्म यद्दृष्ट्वा स्यात् प्रधानवित् । न त्वसौ चक्षुषा ग्राह्यो न च सर्व्वैरपीन्द्रियैः ।
मनसैव प्रदीपेन महानात्मा प्रदृश्यते । सर्व्वतः पाणिपादान्तः सर्व्वतोऽक्षिशिरोमुखः । ४९०
सर्व्वतः श्रुतिमान् लोके सर्व्वमावृत्य तिष्ठति । जीवो निष्क्रान्तमात्मानं शरीरात् संप्रपश्यति ।
स तमुत्सृज्य देहे स्वं धारयन् ब्रह्म केवलं । आत्मानमालोकयति मनसा प्रहसन्निव ।
तदेवमाश्रयं कृत्वा मोक्षं याति ततो मयि । इदं सर्व्वं रहस्यं ते मया प्रोक्तं द्विजोत्तम ।
आपृच्छे साधयिष्यामि गच्छ विप्र यथासुखं । इत्युक्तः स तदा कृष्ण मया शिष्यो महातपाः ।
अगच्छत यथाकामं ब्राह्मणः शंसितव्रतः । ४९१
॥ वासुदेव उवाच ॥ इत्युक्त्वा स तदा पार्थ मां वाक्यं द्विजसत्तमः । मोक्षधर्म्माश्रितः सम्यक् तत्रैवान्तरधीयत ।
कच्चिदेतच्छ्रुतं पार्थ त्वयैकाग्रेण चेतसा । तदाऽपि हि रथस्थस्त्वं श्रुतवानेतदेव हि ।